

DRIE SUID-AFRIKAANSE MAGSKONSTELLASIE ... EN DIE BEVOLKINGSGROEPE WAT ONVERDIEND DAARDEUR VERRYK IS

Sampie Terreblanche

Sedert die goudrevolusie het Suid-Afrika groot ekonomiese vooruitgang ondergaan. Hierdie vooruitgang het sommige bevolkingsgroepe ryk en selfs baie ryk gemaak, terwyl ander arm en selfs baie arm geword het. Om 'n verklaring vir steeds groeiende ongelykhede te gee, is dit nodig om 'n ontleding te maak van die drie magskonstellasies wat mekaar gedurende die afgelope eeu afgewissel het.

In die drie opeenvolgende magskonstellasies het die Engelse, die Afrikaners en die Afrikane agtereenvolgens 'n toonaangewende *politieke* rol gespeel. Die heersende groep het telkens elite-elemente van die ander gekoöpteer om 'n bepaalde magsstruktuur met 'n eiesoortige karakter tot stand te bring.

In elkeen van hierdie drie magskonstellasies was daar growwe magsmisbruike wat daartoe gelei het dat die groepe wat in die magselite verteenwoordig was, onverdiend bevoordeel en verryk is, terwyl die groepe wat van die magstrukture uitgesluit was, geplunder, uitgebuit en/of verwaarloos is.

1. Die Engelse georiënteerde magskonstellasie (±1910-1948)

Toe goud in 1886 in Suid-Afrika ontdek is, het Brittanje 'n chroniese handelstekort teenoor Duitsland en die VSA gehad wat haar goudvoorraad gedreineer het. Dit was gevolglik vir Brittanje nodig om goud winsgewend en in groot hoeveelhede te produseer. Die resultaat hiervan was dat hoofsaaklik Britse goudmynmaatskappye 'n nuwe en gedugte "magsblok" in Suid-Afrika geword het en tot vandag toe een van die invloedrykste "spelers" in die Suid-Afrikaanse magspel gebly het.

Die eerste magskonstellasie het uit verskeie vennote bestaan: die imperiale Britse regering en sy magtige weermag, die Britse mynmaatskappye, die plaaslike Engelse establishment (insluitende die “mining press”) en ‘n gedeelte van die Afrikaners, nl. die ryk boere of die “Notables”, wat na na die Anglo-Boereoorlog (ABO) gekoöpteer is.

Die ideologiese sement wat hierdie eerste konstellasie saamgesnoer het, was die Sosiale Darwinisme. Hiervolgens is aanvaar dat in die wêreldwye oorlewingstryd die Engelssprekende blankes (vanweë hulle vermeende aangebore meerderwaardigheid) deur die Voorsienigheid bestem is om te wen en dat die inheemse volke (en die armblankes) bestem was om te verloor en eventueel uit te sterf.

Die ekonomiese stelsel wat in SA in swang was, is as Laissez-faire (of vryemark) kapitalisme beskryf. In werklikheid was SA ‘n belangrike imperiale buitepos waar koloniale en onafhanklike regerings tot 1948 baie aggressief met die ekonomie ingemeng het om diegene wat oor korporatiewe mag, politieke verbintenisse en eiendom beskik het, te verryk ten koste van die res. In die Wet op Grondbesit (1913) is die Afrikane berekend van hulle lewensonderhoud ontnem en tot ‘n grondlose en uitbuitbare proletariaat gereduseer. In 1924 het Genl. Smuts ook swartmans die reg ontnem om lede van vakbonde te wees en om aan stakings deel te neem.

Aanvanklik het Britse aandeelhouders van mynaandele die meeste gebaat by die imperiale plundery. Mettertyd is die blanke Engelssprekendes, en sê die boonste 40% van die Afrikaners (gesamentlik sowat 13% van die totale bevolking), ook *onverdiend* deur die uitbuitende strukture verryk.

Die posisie van die onderste 60% van die Afrikaners was baie kompleks. Hulle het die armblankedom uitgemaak. Vóór die goudrevolusie was die meeste Afrikaners onderhoudsboere wat te midde van ‘n proses van modernisering (in die tydperk van 1880 tot 1930) bankrot gegaan en verstedelik het. Die ABO het ‘n betekenisvolle bydrae tot hulle proletarisering gemaak. Om die armblankes teen mededinging van swartes te beskerm, het die destydse magskonstellasie – veral gedurende die Pakt-

regering van Genl. Hertzog – verskeie *diskriminerende* maatreëls op die wetboek geplaas.

Blanke belange het te alle tye voorrang bo swart belange geniet, danksy die feit dat die blankes parlementêre stemreg gehad het en die swartes (met 'n geringe uitsondering in die Kaapprovinsie) nie. Die onderwys en ander sosiale dienste tot die beskikking van die blankes was tot 1994 baie beter as dié tot die beskikking van die swartes. Uitbuitende (of onderdrukkende) wette het die Afrikane verarm en diskriminerende wette het die arm Afrikaners teen verdere verarming beskerm en selfs ryker gemaak.

Gedurende die ekonomiese opswaai van 1934 tot 1974 was die belange van die blankes (óók die armblikes) sodanig verskans - en het hulle oor sodanige geskooldheid beskik - dat hulle baie meer voordele uit hierdie opswaai kon ontleen as die swartes.

Van 1900 tot 1970 was die blankes altyd minder as 20% van die bevolking en het hulle konstant meer as 70% van die totale inkome ontvang, terwyl die Afrikane ongeveer 70% van die bevolking uitgemaak het, maar konstant minder as 20% van die totale inkome ontvang het!

2. Die Afrikaner-georiënteerde magskonstellasie (1948-1994)

Die Nasionale Party (NP) het die verkiesing in 1948 met 42% van die stemme gewen en daarna sy eie mag en dié van die Afrikanerestablishment met onkonstitusionele maatreëls gevestig en voortgeplant. Die politiek-ekonomiese pakt tussen die twee blanke establishments – wat die nuwe magskonstellasie gevorm het - was dikwels gespanne vanweë die NP se konstitusionele vergrype en vanweë die magdom addisionele diskriminerende maatreëls. Oor die handhawing van uitbuitende maatreëls t.o.v. Afrikane, was daar egter eensgesindheid – óók oor Dr Verwoerd se verskerpte instromingsbeheer en “dompas”-stelsel (1952). Om aan die versmorende effek van hierdie stelsel te ontkom, het baie Afrikane die streng bepalings daarvan mettertyd berekend verontagsaam, wat tot kriminalisering en selfs brutalisering in hulle kringe gelei het.

Hierdie magskonstellasie kon nie vir 46 jaar staande gebly het as dit nie was vir die beleggings wat Brittanje, Duitsland en die VSA in SA gemaak het om voordeel uit die goedkoop en gedweë swartarbeid te trek nie. Hierdie lande was dus ook deel van die (wit) magskonstellasie.

Die NP het op 'n groot skaal in die ekonomie – wat hoofsaaklik deur die Engelse establishment beheer is – ingemeng om die belange van die relatief arm Afrikaners te bevorder. In 1948 was die per capita inkome van die Afrikaners nog minder as 50% van dié van die blanke Engelssprekende. In 1975 was dit 75% van - die toe aansienlik hoër per capita inkome - van die Engelse. Die Afrikaners het hulle *embourgeoisement* in die derde kwart van die eeu beleef toe hulle te maklik, te vinnig, te ryk geword het, danksy die beskerming en bevoorregting wat die NP regering onverdiend en ruimskoots aan hulle verskaf het.

Die ideologiese sement wat hierdie magskonstellasie aanmekeer gehou het, was 'n verlengstuk van die Britse Sosiale Darwinisme. Apartheid het egter 'n onbeskaamd rasse-karakter daaraan gegee. Boonop het die NP die “sindroom van Afrikaner viktimisering” ontwikkel waarvolgens die Afrikaners deur Britse kapitalisme van “bo” en deur die “swartgevaar” van “onder” bedreig sou wees en daarom op spesiale beskerming geregtig sou wees.

Die Soweto-onluste en die effek van die “Struggle” het sowel die politieke (Afrikaner) as die ekonomiese (hoofsaaklik Engelse) elemente van die wit magskonstellasie in 'n krisis gedompel. Gedurende die lae-intensiteit oorlog, en te midde van 'n kwynende ekonomie, het 'n geleidelike mags- en ekonomiese verskuiwing van blankes na swartes plaasgevind. Gedurende die Struggle het die Afrikaner – georieënteerde magskonstellasie sy hegemonie begin verloor en het die Bevrydingsorganisasie 'n invloedryke magsfaktor geword.

Die kruipende armoede wat ondervind is, het die verskillende bevolkingsgroepe verskillend beïnvloed. Vanweë die magsverkuiwing het die inkome van die boonste kwart van die swart bevolking met ±40% gestyg en is 'n swartmiddelklas-in-wording geskep. Die inkome van die onderste 60% van die swartes en van die onderste 40% van die blankes (hoofsaaklik Afrikaners) het met sowat 40% gedaal. Die meerderheid van die swartes, wat in 1976 reeds die verarmde slagoffers van segregasie en apartheid was, het nog verder verarm, terwyl die meeste Afrikaners 'n deel van die rykdom wat hulle in die derde kwart van die eeu bekom het, verloor het.

3. Die Afrikaan-georiënteerde magskonstellasie sedert 1994

Die magsverkuiwing wat in die laaste kwart van die 20ste eeu plaasgevind het, was diepsnydend en omvangryk. Behalwe die politieke en ideologiese verskuiwing van die Afrikaner na die Afrikaan-establishment, het nuwe "magsblokke" hulle ook in SA laat geld, nl. neoliberale globale kapitalisme, die Amerikaanse imperialistiese strewe en die ideologie van markfundamentalisme.

Terwyl die amptelike onderhandelinge in 1992-1993 oor die nuwe politieke bestel by Kempton Park plaasgevind het, het geheime onderhandelinge oor die toekomstige ekonomiese stelsel by die Ontwikkelingsbank plaasgevind. Verskeie groeperinge was direk en indirek by hierdie onderhandelinge betrokke: 'n leierskorps van die ANC, die Engelse en Afrikaner sakesektore (wat in die tagtigerjare ideologies versoen geraak het oor die wenslikheid van die vryemark-ideologie), die globale transnasionale korporasies (TNK), die supranasionale organisasies (SNO) (soos die Wêreld Bank en die IMF) en die regerings van veral die VSA en Brittanje.

Hierdie onderhandelinge het plaasgevind onmiddellik na die val van die Berlynse Muur en die implosie van die Sowjet Unie. By al die Amerikaans-georiënteerde deelnemers het 'n gees van uitbundige triomfantisme geheers oor die beweerde verdienstes (en die beweerde onvermydelikheid) van *neoliberale kapitalisme*, oor Amerikaans-beheerde *globalisme* en oor die ideologie van *markfundamentalisme*. Kortom, die meeslurende denkklimaat was dat die Amerikaanse instellings en ingesteldhede 'n *finale* oorwinning behaal het en dat die res van die wêreld hulle instellings en ingesteldhede so vinnig en so volledig soos moontlik by die

Amerikaanse “model” moet aanpas of die gevaar moet loop om onder te gaan. Gedurende die geheime onderhandelinge is die leierskorps van die ANC “oorrompel” deur die ekonomiese en ideologiese aanslag van die “Amerikaanse koalisie” en het ‘n nuwe Suid-Afrikaanse magskonstellasie tot stand gekom. Toe hierdie bedeling sy beslag gekry het, het SA ‘n imperiale buitepos van die VSA geword.

Die nuwe magskonstellasie is ‘n samestelling van (of vennootskap) tussen vier magsentra. Elkeen van hierdie magsentra word deur ‘n belangrike stad verteenwoordig:

Johannesburg verteenwoordig die lokale korporatiewe sektor (waarby die bevoorreedes van swart ekonomiese bemagtiging (SEB) gekoöpteer word) en ook die blankes se *ekonomiese mag en eiendom* wat deels *onverdiend* gedurende vorige magskonstellasies geakkumuleer is.

New York verteenwoordig die meer as 50 000 TNKs (waarvan ±40 000 in Amerika gedomisileer is) en ook die Amerikaans-beheerde neoliberale globale kapitalisme.

Pretoria verteenwoordig die (nuutverworwe) politieke mag van die ANC regering wat – binne die stelsel van proporsionele verteenwoordiging – in die hande van die Nasionale Uitvoerende Komitee en (in ‘n selfs groter mate) dié van die presidensie saamgetrek is.

Washington verteenwoordig die ideologië van markfundamentalisme en groeimenskap (of die “deursyfering”-mite), en die Washington konsensus terwyl dit ook die setel van die SNO’s is en van die militêre en imperiale mag van die VSA wat ná 9/11 ‘n volwaardige empire geword het.

Hierdie nuwe magskonstellasie (of “magskettering”) van Johannesburg-New York-Pretoria-Washington (J-NY-P-W) het sy voordele. Dit het omstandighede geskep wat bevorderlik was vir die bereiking van ‘n jaarlikse groeikoers van ±3,5% oor die afgelope 13 jaar. Dit het daardie Suid-Afrikaners (hoofsaaklik blankes) wat in 1994 oor *ekonomiese mag en eiendom* beskik het, die geleentheid gebied om baie meer

ekonomiese mag en eiendom vir hulself te akkumuleer. Huispryse het sedert 1994 in reële terme op 'n indeks van 100 na 252 gestyg en aandele van 100 na 177.

Die nuwe magskonstellasie blyk egter baie onvriendelik teenoor die armer helfte van die bevolking te wees. Hulle sosiaal-ekonomiese posisie het oor die afgelope 13 jaar aansienlik agteruitgegaan, terwyl inkome baie ongelyker verdeel geraak het.

Pretoria is ongetwyfeld die swakste “skakel” in die nuwe “magsketting”. Dit het binne die huidige magskonstellasie nie die soewereiniteit nie, en ook nie die mag, outoriteit en kapasiteit om daardie sosiale beleidsmaatreëls te implementeer wat noodsaaklik is om die aaklige sosiaal-ekonomiese nalatenskap van die twee blanke magskonstellasies op te ruim nie.

Die ANC is 'n swak regering. Om vir sy relatiewe “magteloosheid” te kompenseer, word al hoe meer mag in die hande van Pretoria saamgetrek. Hierdie sametrekking van mag het egter geen effek op die relatiewe magteloosheid van Pretoria vis-à-vis die J-NY-W-magsketting nie. Toe die ANC eenmaal ingestem het tot korporatiewe dominasie en Amerikanisme, was die bewegingsruimte wat aan Pretoria toegestaan is, so beperk dat die ANC nie sy dekade-lange “sosiale kontrak” met die swart burgerlike organisasies kon handhaaf nie. Burgerlike organisasies in swartgeledere is na 1990 doelbewus gedemobiliseer of gekoöpteer. Dit laat die armste helfte sonder bedingingsmag.

SA se menslike ontwikkelingsindeks (soos bereken deur die VN se ontwikkelingsprogram) het sedert 1990 skerp gedaal. In sy sistemiese magteloosheid probeer Pretoria om die armoede-werkloosheid-ongelykheidsprobleemkompleks “retories” op te los. Hy maak voortdurend hiperboliese beloftes omtrent dit wat die volgende jaar of tien gedoen gaan word vir die armes én maak aanspraak op vordering met die sosiale probleem wat nie deur die werklike verloop van sake gesubstansieer kan word nie.

Om Pretoria se relatiewe magteloosheid te verklaar, is dit nodig om die gesamentlike mag van die ander drie “stede” in die “magsketting” te begryp. Dié drie stede is ideologies so kop-in-een-mus oor die vermeende verdienste van korporatiewe mag, van eiendom en van *globalisme* en *markfundamentalisme* dat hulle meesal as ‘n enkele magsblok optree.

Die ideologie van *markfundamentalisme* (MF) is ‘n moderne en gesofistikeerde weergawe van Sosiale Darwinisme. Volgens MF is dit belangrik dat die sterkes – d.w.s. diegene wat oor ekonomiese mag en eiendom beskik – sal wen, maar met die addisionele (verwaande) aanspraak dat die sterkes (rykes) binne die Amerikaans-beheerde globale kapitalisme nie *ten koste* van die swakkes (armes) wen nie, maar *ter wille* van hulle! Op grond van hierdie mite, word beweer dat die voordele van globale kapitalisme mettertyd tot elke uithoek van die wêreld sal strek. Dit is ‘n algeheel valse aanspraak want die totaal ongelyke verdeling van mag – ekonomiese, politieke en ideologiese mag – en die ongelyke verdeling van eiendom, word geensins in die MF propaganda verantwoord nie.

Volgens die MF word die *waarde* van die eienaars van produksiefaktore en eindprodukte bepaal deur die markpryse wat hulle in ongebreidelde markte kan behaal of betaal. Aangesien 3 biljoen mense wêreldwyd nie ‘n markprys kan behaal of kan betaal nie, word hulle deur globale kapitalisme as *waardeloos* verklaar. Hulle sal waardeloos bly solank die huidige globale orde gehandhaaf bly. Statistiese gegewens dui daarop dat die *globale ongelykhede* tussen individue (anders as die internasionale ongelykheid tussen lande) oor die afgelope 30 jaar substansieel groter geword het.

Die rede waarom globale ongelykhede vererger het, kan gewyt word aan die wyse waarop die Amerikaanse empire die res van die wêreld uitbuit. Hierdie uitbuiting vind via “*geslote grense en oop markte*” plaas. Anders as die 19de eeuse Britse empire is die Amerikaanse empire volledig in pas met die post-koloniale wêreld. Amerika erken die (politieke) onafhanklikheid van alle lande – behalwe dié van ‘n paar skobbejak lande. Alhoewel die legitimiteit van ±180 lande erken word en hulle grense dus “gesluit” is, neem Washington voortdurend stappe om te sorg dat al hierdie lande

hulle markte “oop hou” sodat die TNK kan infiltreer en sodat die magtige 200 Internasionale Finansiële Instellings (IFI) vryelik kan spekuleer.

Die reëls waarvolgens die “globale spel” in “geslote grense en oop markte” gespeel word, word voortdurend deur Washington herskryf sodat dit New York nog beter pas. Hierdie globale reëls berus op ‘n omvangryke stelsel van *beloning* en *bestraffing*. Die TNK en IFI koöpteer die eienaarsklasse en die geskoolde en produktiewe arbeiders in alle lande. Hulle word ruimskoots beloon vir hulle samewerking (produktiwiteit), terwyl diegene wat nie oor fisiese en/of persoonlike eiendom (markwaarde) beskik nie, geignoreer en/of bestraf word. In die Ryk Noorde word $\pm 75\%$ van die bevolking gekoöpteer en beloon, terwyl die res uitgesluit word. In die Arm Suide word hoogstens 30% gekoöpteer en ruimskoots beloon, terwyl minstens 50% sistemies uitgesluit en verwaarloos word. Die meeste lande se BNP styg, maar die inkomegaping word al hoe groter.

Die implikasies wat die J-NY-P-W magsketting vir die nuwe SA inhou, is voor die hand liggend. Die blankes wat in 1994 oor *ekonomiese mag en eiendom* (sowel fisiese as persoonlike eiendom) beskik het, trek ruim voordeel uit die nuwe magskonstellasie. Netso verkeer daardie swartes aan wie kunsmatig ekonomiese mag en eiendom deur SEB verleen is, ook in ‘n baie voordelige posisie. Maar diegene wat aan die ander kant nie oor die ekonomiese bedingingsmag of oor die nodige geskooldeheid en vaardighede beskik nie, en wat nie deur die kapitaalintensiewe globale ondernemings in diens geneem word nie, verkeer daarenteen in ‘n uiters nadelige omstandigheid.

Die saak is egter nog meer gekompliseerd. Die blankes het in 1994 die voorreg ontvang het om die *ekonomiese mag en eiendom* – óók daardie gedeeltes wat hulle onverdiend met behulp van die uitbuitende strukture geakkumuleer het – bykans ongeskonde na die nuwe politiek-ekonomiese stelsel oor te dra. (Dit is wel waar dat die ondernemersklas “verontrief” word deur hulle verantwoordelikhede tot SEB, maar dit bring ook vir hulle voordele mee vanweë die noue verstrengeling wat SEB tussen die private en openbare sektore bewerkstellig het).

Indien die voorreg aan blankes toegestaan was om hul *ekonomiese mag en eiendom* byna ongeskonde na 'n nuwe politiek-ekonomiese stelsel oor te dra wat spontaan tot voordeel van die armes gefunksioneer het, sou dit waarskynlik in orde gewees het. Dan sou daar “berekening in die malheid” geskuil het. Ongelukkig het Johannesburg – sowel die blanke en die swart deel van Johannesburg – die voorreg gekry om hulle ekonomiese mag en eiendom (óók die deel wat onverdiend deur hulle geakkumuleer is) oor te dra na 'n nuwe politiek-ekonomiese stelsel wat sterk tot *voordeel* van die rykes en sterk tot *nadeel* van die armes funksioneer.

Gevollik was die terme waarvolgens die onderhandelde oorgang na die J-NY-P-W magsketting plaasgevind het, 'n “dubbele malheid”. Dit het meegebring dat “apartheid nie dood is nie” en dat die “armoede van apartheid” voortgeplant en verskans word in 'n formidabele magskonstellasie wat wêreldwyd gelegitimeer word deur die (hoogs twyfelagtige) ideologie van markfundamentalisme. Die “dubbele malheid” is verantwoordelik vir die wrede teenstrydigheid dat die groot meerderheid van die blankes - wat danksy apartheid - in 1994 al ryk was, nou baie ryker is, terwyl die meerderheid van die swartes wat - as gevolg van apartheid – in 1994 reeds arm was, nou baie armer is!

Dit is seker nie onmoontlik nie dat die reële inkome van die onderste 50% - as die sosiale loon bygereken word – groter is as wat dit in 1994 was. Die armes se sosiaal-ekonomiese posisie is egter aansienlik slegter vanweë die VIGS-pandemie, vanweë die voortplanting van die armoedekultuur en werkloosheid, en vanweë die maniere waarop geweld en misdaad geëskaleer het. Die geneigdheid tot geweld en misdaad word ongelukkig aangewakker deur die skrilte teenstelling tussen rykdom en weelde enersyds en armoede en agteruitgang andersyds.

Sowat 6 miljoen swartes het sedert 1976 relatief ryker geword en teen 'n nog vinniger tempo sedert 1994. Hulle kan nou 'n middelklas-lewenspatroon handhaaf. Dit is inderdaad verdienstelik. Die gewensdheid van SEB en regstellende optrede kan nie bevraagteken word nie. Dit moet egter betreur word dat hierdie maatreëls met soveel onbeholpenheid toegepas word en dat SEB in elitisme en soms in skaamtelose korrupsie ontspoor het.

Die meeste blankes het ryker geword. Sowat 500 000 van die 4,5 miljoen blankes kan seker in “blanke terme” as arm beskryf word, maar van die ander 4 miljoen is sommige in 'n goeie ekonomiese posisie, sommige ryk en sommige skatryk. Ten minste 2 miljoen kan California-lewenstandaarde – en al die prag en praal wat daaraan verbonde is – handhaaf. Die skatrykes – sowel blank as swart – maak hulle aan 'n soort pronkerige konsumerism skuldig wat die armes se minderwaardigheid vererger en hulle selfs opstandig maak.

Uit 'n eng ekonomiese oogpunt geoordeel, pas die nuwe magskonstellasie die meeste blankes soos 'n handskoen. Dit is wel waar dat baie blankes – en veral baie Afrikaners – die nuwe bedeling as traumaties ervaar en dat hulle verskeie simboliese terugslae moes verwerk. Dit was sekerlik nie maklik vir hulle om politieke mag prys te gee nie. Vir die Afrikaners is die veel kleiner rol wat aan Afrikaans toegedeel word, 'n ernstige simboliese verlies. Netso is die onnodige en ongevoelige verandering van plekname 'n onaangename ervaring. Maar uit 'n eng ekonomiese oogpunt gesien, het die blankes – en beslis die Afrikaners – nie rede om te kla nie. Inteendeel, hulle het waarskynlik die grootste ekonomiese vooruitgang behaal wat hulle nog oor 'n tydperk van 13 jaar behaal het.

Die groter ekonomiese mag en eiendom wat blankes (én die nuwe swart elite) met behulp van die J-NY-P-W magsketting geakkumuleer word, skep ernstige probleme. Die arrogansie en selfgesjarmeerdheid waaraan baie rykes (en veral baie Afrikaners) hulle skuldig maak, is bejammeringswaardig. Hierdie mense is onbeskaamd van mening dat hulle rykdom en status slegs aan hulle eie verdienstes te danke is. Hulle openbaar 'n verstommende gebrek aan enige bewussyn en/of gewete dat “skewe” magskonstellasies hulle *onverdiend* bevoordeel het en hulle nog steeds onverdiend bevoordeel, terwyl die armes steeds onverdiend verarm word.

4. Wat kan ons doen?

Die vraag ontstaan onwillekeurig of die geheime onderhandelinge wat konsensus oor die J-NY-P-W magskonstellasie bereik het, nie *heronderhandel* kan word nie. Met die wysheid van nawete is so-iets dringend noodsaaklik. Dit is waarskynlik totaal onrealisties om te dink dat New York en Washington na die onderhandelingsstafel sal terugkeer. Maar kan ons nie 'n mini-onderhandeling tussen SA stede hou om die *beweegruimte* wat wel vir die ANC beskikbaar is om 'n toepaslike sosiale beleid toe te pas te verruim en beter te benut nie? So 'n mini-beraad behoort tussen Johannesburg, Pretoria en ('n bemaagtigde) Crossroads plaas te vind – waar Crossroads die armste 50% verteenwoordig. Al daardie Suid-Afrikaners wat ernstig besorg is oor die bouse kringloop van armoede-ongelykhede-geweld-en-misdaad behoort hulle heelhartige samewerking te gee vir so 'n mini-beraad 'n poging om die kringloop te breek.

'n Mini-beraad van hierdie aard kan net slaag as aan die volgende voorwaardes voldoen kan word:

Al drie stede - J-P-C – moet saamstem dat die huidige sosiale krisis nie 'n beleidsaangeleentheid is nie, maar 'n *sistemiese* oorsprong het.

Johannesburg moet erken – sowel die wit as die swart deel – dat 'n substansiële deel van hulle ekonomiese mag en eiendom onverdiend geakkumuleer is in onregverdige magstrukture en dat hulle kunsmatig verryk is deur allerhande vorme van owerheidsintervensies.

Johannesburg – albei dele daarvan – moet hulle arrogansie erken en hulle daartoe verbind om dit af te sweer, hulle moet 'n bewussyn en 'n gewete oor sosiale onreg ontwikkel, hulle moet bereid wees om substansiële opofferings – van 'n materiële, psigologiese en ideologiese aard – te maak ter wille van 'n bemaagtigde Pretoria en ter wille van 'n minder arm Crossroads.

Pretoria sal moet erken dat hy die inwoners van die Crossroads *sistemies* verwaarloos het, dat hy hardnekkig volhard om die sosiale probleem “retories” te probeer oplos,

dat die sosiaal-ekonomiese posisie van die armes sedert 1994 versleg het, dat sy prioriteite te elite-georiënteer is, en dat hy te veel sy ore aan die ideologiese propaganda van Washington uitgeleen het.

Crossroads sal moet leer dat hy hom nie langer deur die propaganda en beloftes van Johannesburg en Pretoria om die bos sal laat lei nie en dat hy 'n menslike lewenstog vir homself sal opeis wat hom in alle billikheid toekom.